

Program dla pracodawców

Realizacja programu dla pracodawców dotyczącego zapobiegania chorobom narządów ruchu wśród pracowników zatrudnionych w handlu i służbie zdrowia

Choroby układu kostno-stawowego – a w szczególności zespoły bólowe kręgosłupa – spowodowane: 1) urazem bądź 2) ostrym przeciążeniem fizycznym albo 3) skumulowanymi mikrourazami tego narządu – są najbardziej kosztownym problemem zdrowotnym w gospodarce USA¹. Podobnie przedstawia się sytuacja w innych państwach wysoko uprzemysłowionych, a także w Polsce. Ponadto zespoły bólowe kręgosłupa są często przedmiotem opiniowania sądowo-lekarskiego. Dla orzecznictwa sądowo-lekarskiego dotyczącego wypadków przy pracy² najistotniejsze jest rozstrzygnięcie, czy do przemieszczenia jądra miazdżystego do kanału kręgowego z uciskiem na worek oponowy, korzeń nerwowy, a nawet rdzeń kręgowy doszło wskutek 1) choroby samoistnej czy też 2) pourazowego przemieszczenia³. Ranga ekonomiczno-społeczna chorób układu kostno-stawowego, a zwłaszcza kręgosłupa jest bardzo duża; do jego rozwiązywania istotnie przyczynia się wdrażanie zasad ergonomii.

Z uwagi na możliwość wystąpienia u pracowników dźwigających ręcznie ciężary ostrych, przechodzących następnie w postać przewlekłą zespołów bólowych kręgosłupa (spowodowanych głównie chorobami krążków międzykręgowych), co wiąże się m.in. z zagrożeniem procesami sądowymi o uznanie tych zdarzeń za wypadki przy pracy i wypłatą znacznych odszkodowań z tego tytułu, zakłady pracy powinny intensywnie dążyć do eliminowania wszystkich prac tego rodzaju. Jest to najbardziej racjonalne spojrzenie ergonomiczne, wynikające także z doświadczeń sądowo-lekarskich⁴.

Skala problemu jest ogromna i dotyczy szeregu grup zawodowych. Kraje UE, wdrażając do prawa krajowego postanowienia dyrektywy 90/269/EWG o minimalnych wymaganiach zdrowia i bezpieczeństwa podczas ręcznego przemieszczania ciężarów, zobowiązały się do wprowadzenia rozwiązań, które zmniejszą ryzyko powstania dolegliwości kręgosłupa.

Z powyższych powodów problematyka zapobiegania chorobom układu kostno-stawowego była w 2006 r. przedmiotem intensywnej działalności prewencyjnej Okręgowego Inspektoratu Pracy w Poznaniu, skierowanej do: pracodawców, partnerów społecznych oraz służby bhp w handlu i w służbie zdrowia. Cele tej działalności prewencyjnej były następujące:

- 1) dostarczenie pracodawcom wiedzy na temat źródeł powstawania dolegliwości mięśniowo-szkieletowych, objawów i skutków dla zdrowia pracowników oraz skutecznych sposobów zapobiegania,
- 2) budowanie wśród pracodawców przekonania, że przestrzeganie zasad zapobiegania ryzyku wystąpienia dolegliwości układu ruchu, w szczególności kręgosłupa, jest nie tylko możliwe i konieczne (argumenty prawne), ale również korzystne (koszty absencji, przestojów itp.),
- 3) praktyczna pomoc pracodawcom w zakresie stosowania rozwiązań organizacyjno-technicznych zmniejszających narażenie pracowników na skutki przeciążeń fizycznych na konkretnych stanowiskach pracy (dostarczenie przykładów – tzw. „dobrych praktyk”, udzielanie porad prawnych i technicznych).

Okręgowy Inspektorat Pracy w Poznaniu przy współudziale Zakładu Higieny AM im. Karola Marcinkowskiego w Po-



Dr Wiesława Horst

Prof. Jerzy T. Marcinkowski

foto: Okręgowy Inspektorat Pracy w Poznaniu

znaniu, Okręgowy Izby Pielęgniarek i Położnych w Poznaniu oraz Wielkopolskiego Związku Pracodawców Prywatnych w Poznaniu w listopadzie 2006 r. zorganizował cztery seminaria przeznaczone dla oddziałowych pielęgniarek zatrudnionych w jednostkach służby zdrowia oraz kierowników jednostek organizacyjnych wielkopowierzchniowych placówek handlowych Wielkopolski. Seminaria te odbyły się w Izbie Pielęgniarek i Położnych w Poznaniu przy ul. Grunwaldzkiej oraz na terenie TESCO przy ul. Serbskiej. Łącznie przeszkolono 270 osób. Zakres tematyczny przedstawiał się następująco:

1. Ocena ryzyka zawodowego i zarządzanie bezpieczeństwem na wybranych stanowiskach pracy; metodologia, przykłady wynikające z ustaleń inspekcji pracy – mgr inż. Przemysław Jachalski (PIP).
2. Zespoły bólowe kręgosłupa spowodowane chorobami krążków międzykręgowych jako problem wypadków przy pracy – spojrzenie ergonomiczne i sądowo-lekarskie – prof. Jerzy T. Marcinkowski, dr Aneta Klimberg (Akademia Medyczna w Poznaniu).
3. Dolegliwości w obrębie narządów ruchu jako skutek nieuwzględnienia zasad ergonomii przy organizacji i wyposażeniu w sprzęt pomocniczy stanowisk pracy – dr Wiesława Horst (Politechnika Poznańska).
4. Prezentacja medialna z komentarzem – mgr Maria Morawska, inż. Romuald Liszkowski (PIP).

JERZY T. MARCINKOWSKI
TADEUSZ KIELPIŃSKI

¹ W zdecydowanej większości przypadków zespołów bólowych kręgosłupa objawy kliniczne (głównie chodzi o dolegliwości bólowe utrudniające swobodne poruszanie się) mijają przed upływem dwóch tygodni. W małej części przypadki te przechodzą w postać przewlekłą – są to przewlekłe zespoły bólowe kręgosłupa powodujące długotrwałe upośledzenie sprawności ruchowej i przez to długotrwałą absencję chorobową, a nierzadko dalej konieczność korzystania ze świadczeń rehabilitacyjnych i świadczeń rentowych.

² Wypadek przy pracy zachodzi wówczas, gdy spełnione są jednocześnie przesłanki określone w art. 3 Ustawy z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1673). Zgodnie z brzmieniem tej Ustawy, za wypadek przy pracy uważa się nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą.

³ W opiniowaniu sądowo-lekarskim przypadków zespołów bólowych kręgosłupa napotyka się bardzo często na trudności w rozgraniczaniu pomiędzy: 1) zadziałaniem kolejnego mikrourazu na kręgosłup (nagłym wystąpieniem zespołu bólowego w przebiegu zaawansowanych zmian zwyrodnieniowo-dyskopatycznych) a 2) nagłym i znacznym przeciążeniem fizycznym kręgosłupa dającym podstawy do orzeczenia powypadkowego zespołu bólowego kręgosłupa.

⁴ Przy analizowaniu prac wymagających dźwigania ciężarów należy uwzględnić następujące parametry pod kątem możliwości ich poprawy z punktu widzenia biomechaniki człowieka: 1) podnoszony ciężar, 2) częstość jego podnoszenia, 3) pozycja wyjściowa do podnoszenia, 4) długość drogi podnoszenia w pionie, 5) pozycja końcowa po podniesieniu względem pozycji wyjściowej, 6) charakterystyka ciężaru (wymiary, kształt, istnienie uchwyty, podstawa).